

COVID-19 Pandemisi Dönemindeki Ev İçi Boş Zaman Aktivitelerinin Dijital Yansıması

Digital Reflections of Domestic Leisure Activities During COVID-19 Pandemic

Derya GÜL ÜNLÜ*

Öz

Dünya genelinde yaşanan COVID-19 pandemisiyle birlikte alınan önlemler, bireylerin günlük yaşam deneyimlerini farklılaştırmıştır. Her yaştan bireyin daha izole bir yaşam sürdürmeye başladığı bu dönemde, dijital iletişim araçları kullanıcılarını dış dünyaya bağlamış; günlük gelişmeleri takip etme, iş yapma, eğitim alma gibi tüm faaliyetler dijital ortam üzerinden yürütülmeye başlanmıştır. Fiziki açıdan yalıtılmış olan bireylerin günlük faaliyetlerden arta kalan boş zamanlarında ise, dijital ortam yine önemli bir rol üstlenerek, gün boyu ev içerisinde vakit geçiren kullanıcıların, hem boş zaman aktiviteleri hakkında fikir alabilmelerine hem de bu aktivitelerini duyurarak diğer kullanıcılarla paylaşabilmelerine olanak sağlamıştır. Bu odak noktasından yola çıkan araştırma kapsamında da kullanıcıların dijital ortamda karşılaştıkları çeşitli aktivite önerilerinden nasıl yararlandıklarının; kişisel boş zaman aktivitelerine ilişkin duyuruları diğer kullanıcılarla nasıl paylaştıklarının ve söz konusu paylaşımlar üzerinden yeni bir sosyal eğilimin ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin görüşlerinin ortaya koyulması hedeflenmektedir. Bu çerçevede yarı yapılandırılmış yüz yüze derinlemesine görüşmeler aracılığıyla betimsel yöntemle dayalı bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Sosyal medyayı aktif olarak kullanan 20 katılımcı ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda, bireylerin boş zamanlarını değerlendirmek için yararlandıkları dijital ortam paylaşımlarının kendisinin de bir aktivite olarak ortaya çıktığı, bunun için tercih edilen öncelikli mecranın Instagram olduğu, yine karşılaşılan paylaşımlar üzerinden kişisel boş zaman aktivitesine dair fikir edinildiği ve ev içi aktivite paylaşımlarının pandemi dönemine özgü bir paylaşım eğilimini beraberinde getirdiğinin düşünüldüğü bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, COVID-19 Pandemisi, Boş Zaman, Boş Zaman Aktivitesi, Dijital İletişim Ortamı

* Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: derya.gul@istanbul.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3936-7988.

Abstract

Measures adopted across the world to stop the spread of COVID-19 have also changed the daily life experiences of individuals. Digital communication tools not only provided functions in many areas such as doing work, receiving education and following the news, but also it became the means for individuals' leisure activities. Digital communication has allowed individuals, who had to spend most of their time at home, to access information about leisure activities, announce them and share with other users, eventually becoming the agents of a new social trend. Based on this perspective, the study aims to find out how users make use of various activity suggestions they find on digital media, and how they share various announcements about their leisure activities with other users. In this context, a descriptive field study was conducted through semi-structured face-to-face in-depth interviews. As a result of the interviews with 20 participants who actively use social media, it was concluded that; individuals benefit from the digital environment for their leisure time activities, online sharing itself emerges as an activity in itself over time, the preferred primary medium is Instagram, and the shares provide ideas about personal leisure activity. Lastly, it was found that sharing of household activities brings along a sharing tendency that is specific to the pandemic period.

Keywords: COVID-19, COVID-19 Pandemic, Leisure Time, Leisure Time Activity, Digital Communication Environment

Giriş

COVID-19 pandemisi, sosyal yaşamdan ekonomiye, eğitimden iş yaşamına kadar birçok alanda alışlagelen pratiklerin dönüşümüne neden olmuştur. Salgının önlenmesine yönelik neredeyse tüm dünya ülkelerinde başlayan kısıtlamalarla okullara, iş yerlerine, alışveriş alanlarına fiziksel erişim sınırlandırılmış, toplu taşıma kullanımı kısıtlanmış, şehirler ve ülkeler arası seyahat yasakları getirilmiş böylelikle bireyler arasındaki sosyal temasın en aza indirilmesi hedeflenmiştir. Virüs yayılımının azaltılabilmesi için alınan önlemler ve sosyal mesafe kurallarına uyma gerekliliği ise, bireylerin ev içerisinde daha fazla vakit geçirmelerini beraberinde getirmiş, ihtiyaç ve öncelikler değişmiş ve günlük yaşam pratikleri farklılaşmıştır.

Pandemi döneminde getirilen kısıtlamalarla her yaşta birey, daha izole bir yaşam sürdürmeye başlamıştır. Bireyler arasındaki sosyal mesafenin korunması gerekliliği, bu yeni izole yaşam içerisindeki tüm süreçlerde dijital iletişim araçlarının daha fazla rol almasını sağlamış ve bireyin dijital ortamda geçirdiği süre artmıştır (Kemp, 2020; MMA Türkiye, t.y.). Bu dönemde dijital iletişim araçları ve özellikle sosyal medya oldukça önemli bir rol üstlenmiş, dijital ortam bireyleri dış dünyaya bağlayan ve kısıtlamalar dolayısıyla gerçekleştirilemeyen birçok aktiviteyi mümkün kılan platformlara dönüşmüştür. Söz konusu platformlar, fiziki açıdan yalıtılmış olan bireyler için iş yapabilme, eğitim alabilme, günlük gelişmeleri takip edebilme gibi birçok konu hakkında önemli işlevler sunmanın yanı sıra boş zaman aktiviteleri için de daha yoğun düzeyde kullanılabilir olmuştur. Çünkü bilindiği üzere, önceleri bireylerin sosyal alanlarda diğerleriyle bir araya gelerek katıldığı ya da kişilerle sosyal temaslarını gerektiren boş zaman aktiviteleri pandemi süreciyle birlikte imkânsız hale gelmiştir. Bu durum boş zaman aktivitelerinin de bu yeni döneme uyumlulaştırılmasını gerekli kılmış; sosyal mesafenin gözetildiği ya da ev içerisinde gerçekleştirilebilecek yeni boş zaman aktiviteleri ortaya çıkmıştır. Dijital ortam ise, bu yeni boş zaman aktivitelerinin duyurulması ve

yaygınlaştırılmasında yine önemli bir işlev üstlenmiş (Easterbrook-Smith, 2020), özellikle sosyal medya kullanıcılar tarafından ev içinde gerçekleştirilen boş zaman aktivitelerine ilişkin paylaşımlar üzerinden yeni bir etkileşim ve iletişim süresine sahne olmuştur. Bu odak noktasından yola çıkan araştırma kapsamında da kullanıcıların, pandemi sürecinde boş zaman aktiviteleri için dijital ortamdaki nasıl yararlandıklarının, boş zaman aktiviteleri hakkında dijital ortamda karşılaştıkları çeşitli önerileri nasıl değerlendirdiklerinin, hangi motivasyonla kişisel boş zaman aktivitelerine ilişkin duyuruları diğer kullanıcılarla paylaştıklarının ve pandemi döneminin yeni bir paylaşım eğilimini ortaya çıkarıp çıkarmadığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle çalışmanın, bireyin ev içi boş zaman aktiviteleri için dijital ortamdaki yararlanma biçimlerinin, dijital ortamın bu süreçte nasıl bir işlev üstlendiğinin ve pandemiyle dönüşen yeni boş zaman aktivitelerini dijital ortama nasıl yansıttığının anlaşılabilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca ilgili alan yazın incelendiğinde, pandemi döneminde ev içindeki bireyin boş zaman aktivitelerini dijital ortamdaki diğer kullanıcılarla nasıl paylaştığı ve yeni günlük rutinlerini dijital ortama nasıl yansıttığını ele alan bir çalışmanın bulunmadığı görülmekte, bu yönüyle kişisel bir nitelik taşıyan araştırmanın literatürdeki boşluğu doldurması da hedeflenmektedir. Bu doğrultuda aşağıda öncelikle COVID-19 pandemisiyle birlikte bireyin dönüşen günlük yaşam pratiklerine değinilerek, bu pratiklere bağlı olarak boş zaman aktivitelerindeki değişim ve bu değişimin dijital ortama nasıl yansıdığı ele alınacaktır. Sonrasında ise katılımcılarla gerçekleştirilen yüz yüze derinlemesine görüşmeler aracılığıyla ulaşılan araştırma bulguları aktarılacaktır.

COVID-19 Pandemisi ve Dönüşen Yaşam Pratikleri

Koronavirüsün bilinmeyen bir versiyonu olan ve sonrasında COVID-19 olarak adlandırılan yeni bir virüs tarafından enfekte olan ilk hasta Çin'in Wuhan kentinde 1 Aralık 2019 tarihinde tespit edilmiştir. 16 Aralık günü Wuhan'da yeni tip koronavirüsü taşıyan ilk hastanın hastanede bulunduğu kabul edilmiş, 31 Aralık'ta ise Çin, virüs hakkında Dünya Sağlık Örgütü'nü resmen bilgilendirmiştir. Koronavirüs kaynaklı ilk ölüm Wuhan'da 9 Ocak 2020 tarihinde gerçekleşmiş, virüsün yayılımı hızla artmış ve 23 Ocak tarihinde tüm şehir karantinaya alınmıştır. Aynı ay içerisinde virüse Wuhan şehri dışında da rastlandığı açıklanmış, önce diğer Güney Asya ülkelerinde görülen vakalar tüm dünya ülkelerine yayılmış, 31 Aralık tarihinde Dünya Sağlık Örgütü virüsün dünya çapında görülen bir pandemiye neden olduğunu ilan etmiştir. COVID-19 virüsünün tüm dünyaya yayılmasıyla birlikte, Avrupa ülkelerinde de hasta sayıları hızla artmış; 24 Ocak'ta Fransa'da, 27 Ocak'ta Almanya'da, 31 Ocak'ta İngiltere'de ilk vakalara rastlanmıştır (Roberts, 2020, s. 617). Türkiye'de ise, ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020). Çin'de başlayarak Güney Asya'ya oradan da tüm dünyaya yayılan COVID-19 virüsüne karşı günümüzde neredeyse tüm devletler ciddi önlemler almış, böylelikle sosyal temasın azaltılarak hastalığın en aza indirilebilmesi hedeflenmiştir. Ülkeler arası ve ülke içi seyahat kısıtlamaları getirilmiş, sınırlar kapatılmış, sokağa çıkma yasakları uygulanmış, seyahat edenlerin bir süre izole edilerek karantinaya alınması şartı konmuş, çok sayıda ülkede okullar, iş yerleri ve alışveriş alanlarına fiziksel erişim sınırlandırılmış ve toplu taşıma kullanımları kısıtlanmıştır.

Yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte uygulanan ve sosyal temasın azaltılmasına dayalı olarak virüsün yayılmasını engellemeyi amaçlayan tüm önlemler, dünya çapında milyonlarca insanın günlük rutinini etkilemiştir (Wu, Smith, Khurana, Siemaszko & DeJesus-Banos, 2020). Söz konusu günlük rutinin değişimi sürecinde ise dijital ortam oldukça önemli bir işlev üstlenmiştir. Pandemi dönemiyle birlikte, evde daha uzun süre vakit geçirmek durumunda kalan bireyler, birbirinden farklı amaçlar için çevrelerindeki diğer bireylerle kurdukları tüm etkileşim ve iletişim süreçlerini dijital ortama taşımak durumunda kalmıştır. Bu kapsamda Sucu (2020), kişiler arasındaki çift yönlü yüz yüze iletişim biçimlerinin, pandemi sürecinin de etkisiyle birlikte, bir değişime adapte olarak dijital iletişim ortamları üzerinden etkileşimli uzaktan iletişim modellerine yönelmeye başladığından bahsetmekte ve COVID-19 pandemisinin toplumsal yaşam biçimlerimizde ve iletişim şekillerimizde bir dönüşümü beraberinde getirdiğinin altını çizmektedir (s. 558). Dijital ortama adapte olarak, dijital iletişim süreçlerinde yer almanın fiziki açıdan yalıtılmış olan bireyler için önemli işlevler sunduğu şüphesizdir. Örneğin; pek çok kurum çalışması iş süreçlerini çevrimiçi ortam üzerinden yürütmeye başlamış (Fletcher & Griffiths, 2020) ve tüketim ihtiyacı dijital ortam üzerinden daha çok karşılanır olmuştur (Addo, Jiaming, Kulbo & Liangqiang, 2020; Çakıroğlu, Pirtini & Çengel, 2020). Yine salgının yayılımının azaltılması amacıyla neredeyse tüm eğitim programları uzaktan eğitime geçiş yapmış, eğitimin devamlılığının sağlanabilmesi için konu ile ilgili materyaller çok sayıda ülke tarafından dijital ortama aktarılmıştır (Gov.uk, t.y.; Milli Eğitim Bakanlığı, t.y.; UNESCO, 2020). Yaşanan tüm bu dönüşüm ise bireylerin dijital ortama daha çok yönelerek, dijitalleşen yeni dünya düzenine entegrasyonlarını hızlandırmıştır (Sucu, 2020).

Diğer yandan, pandemi döneminin önemli sonuçlarından biri olan fiziki yalıtılmışlık ve bireyin sosyalleşme imkanlarının azalması da dijital ortamları daha çok tercih edilen platformlar haline getirmiştir. Bilindiği üzere, pandeminin zorunlu bir getirisi olan fiziksel izolasyon, başta yaşlılar olmak üzere tüm bireylerin sosyalleşme olanaklarını azaltmıştır. Özellikle yalnız yaşayan yaşlıların dışarı çıkamamaları dolayısıyla temel sosyalleşme eylemlerini gerçekleştirememeleri ve diğer aile üyeleri ile yaşlılar arasındaki iletişimin azalması önemli bir sorun olarak görülmektedir (Üstün & Özçiftçi, 2020, s. 146). Bu kapsamda dijital platformların, bireylerin sosyalleşmesine imkan sağlayan ortamlar olarak da önem kazandıklarından bahsetmek mümkündür. Hatta öyle ki, önceleri dijital iletişim araçlarını nadiren kullanan bireyler bile sosyalleşme gibi kişisel ihtiyaçlarını ya da çeşitli iş gerekliliklerini karşılayabilmek için mesajlaşma, video konferans gibi mobil uygulamaları indirmek ve kullanmayı öğrenmek durumunda kalmışlardır (Nguyen, Gruber, Fuchs, Marler, Hunsaker & Hangittai, 2020a, s. 3). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, pandemiyle birlikte hızlanan dijitalleşme sürecinin, fiziki açıdan yalıtılmış olan bireyler için önemli işlevler sunmakla birlikte aynı zamanda bir gereklilik olarak da ortaya çıktığını söylemek olanaklıdır. Çünkü yeni sosyal mesafe standartlarına ve seyahat kısıtlamalarına uygunluğu, bireylerin eğitim, tüketim ve iş ihtiyaçlarını kolaylıkla gerçekleştirebilmelerine olanak sağlaması gibi nedenler bireylerin dijital teknolojiye entegrasyonunu kaçınılmaz kılmıştır¹ (Pandey & Pal, 2020). Bu bakımdan, pandemi döneminde fiziksel olarak bir

1 Ayrıca burada pandemiyle birlikte hızlandığı vurgulanan dijitalleşme sürecinin, sadece bireysel değil, kurumsal açıdan da dijital ortama entegre olma zorunluluğunu doğurduğunun altı çizilmelidir (Fletcher & Griffiths, 2020, s. 2). Pandemi döneminde bireylerin dijital ortamda daha fazla yer almaya başlamaları, hedef kitleyle diyalog halinde olmayı amaçlayan her bir kurum için çevrimiçi ortamda var olmayı gerekli kılmıştır.

arada bulunamayan her birey için dijital platformların çevreyle etkileşimin sürdürülebildiği yegane ortamlar haline geldiklerini belirtmek yanlış olmayacaktır.

Pandemi dönemiyle birlikte, bireyler yan yana daha az durmaya, restoranlar, alışveriş merkezleri, müzeler gibi toplu alanlarda daha nadir bulunmaya başlamışlardır. Söz konusu durum, günlük rutin içerisinde bireylerin boş zamanlarını geçirmek için tercih ettikleri aktiviteleri de ciddi bir dönüşüme uğratmış, dijital ortam boş zaman aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği bir platform olması bakımından da önem kazanmıştır. Bu kapsamda aşağıda dönüşen günlük yaşam pratiklerine bağlı olarak bireyin boş zaman aktivitelerindeki değişim ve söz konusu süreçte dijital ortamın nasıl bir rol üstlendiği ele alınmaktadır.

Pandemi Döneminde Boş Zaman Aktivitesi

Sanayileşme sonrasında teknolojinin insan hayatına girmesiyle birlikte, daha fazla üretimin daha az çalışılarak yapılabilmesi olanaklı hale gelmiş, günlük yaşam içerisinde işe ayrılan zaman azalmış, bireylerin kişisel istek ve ilgileri doğrultusunda kendilerine ayırabilecekleri boş zaman dilimleri ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede boş zamanı bireyin başkaları ve kendisi için bağlantılardan ve zorunluluktan kurtulduğu bağımsız, kendi seçtiği ve özgür bir şekilde ilgilendiği (Tezcan, 1993), işe gitmediği, biçimsel görevlerinin ve yaşam zorunluluklarının dışında kendi iradesiyle harcayabildiği (Karaküçük, 2014) zaman olarak tanımlamak mümkündür. Her bireyin görev ve zorunluluklarından arta kalan zamanında kendini geliştirmek, dinlenmek ya da eğlenmek için tercih ettiği çeşitli aktiviteler bulunmaktadır. Pandemi dönemi ise, boş zamanı geçirmek için tercih edilen bu alışılmış aktiviteleri ciddi bir dönüşüme uğratmıştır (Lashua, Johnson & Parry, 2020; Lehman, 2020; Nguyen vd., 2020a; Roberts, 2020; van Leeuwen, Klerks, Bargeman, Heslinga & Bastiaansen, 2020). Açık alanlarda ya da toplu halde gerçekleştirilebilecek çok sayıda aktivite için katılımcı sayısının azaltılması, sosyal mesafe kurallarına uyulması, hijyen önlemlerinin artırılması gibi yeni düzenlemeler yapılmış (Lin & Falk, 2021), bu gibi düzenlemelerin yeterli olmayacağı çoğu organizasyon ise iptal edilmiştir. Yapılamayan organizasyonlar, sosyal mesafenin korunması gerekliliğiyle daha az katılımcıya ulaşılması veya hastalık riski dolayısıyla bireylerin toplu etkinliklerde yer almak istememesi gibi nedenler, boş zaman aktivitelerinin gerçekleştirilebilmesi için alt yapı oluşturan çok sayıda sektörün de olumsuz etkilenmesini beraberinde getirmiştir (Bartik, Baertrand, Cullen, Glaeser, Luca & Stanton, 2020; Liu, Wang, He & Wang, 2020; Mazur, Dang & Vega, 2020; Nicola, Alsafi & Sohrabi, 2020). Konuyla ilgili olarak, Bartik ve arkadaşları (2020) pandemi döneminin sanat ve eğlence, kişisel hizmet, yemek gibi yüksek düzeyde bireylerarası temas gerektiren sektörleri zarara uğrattığından bahsetmektedir. Benzer biçimde, Mazur ve arkadaşları (2020), konaklama ve eğlence sektörünün; Nicola ve arkadaşları (2020) ise turizm sektörünün oldukça küçüldüğünü belirtmektedir. Tüm bu faaliyet alanlarının olumsuz etkilenmesi, gerçekleştirilmesi için alt yapısını oluşturdukları boş zaman aktivitelerinin de eski düzeninde sürdürülmesini imkansızlaştırmaktadır. Örneğin; bireyler arasında sosyal mesafenin korunması gerekliliği, sinema ya da festival gibi toplu olarak gerçekleştirilen çok sayıda boş zaman aktivitesinin iptal edilmesine neden olmuştur. Yine oteller, restoranlar, parklar, kültürel mekanlar ya da spor salonları gibi çok sayıda mekân, virüsün yayılımının engellenebilmesi amacıyla normal işleyiş biçimini durdurmuş, belirli saatlerde erişim ya da kişi sayısının gözetilmesi

gibi düzenlemeler getirilmiştir. Ayrıca, uluslararası dev spor organizasyonları da dahil olmak üzere spor, dini, eğitim gibi birçok alanda organizasyonlar ve faaliyetler de ertelenmiş ya da iptal edilmiştir (Gümüştül & Aydoğan, 2020, s. 108).

Günlük yaşam pratiklerinin dönüşümü, bireylerin çalışma biçimi, yaşam tarzı ve sosyal etkileşimin yeni versiyonuna ve yeniden organize edilen eğitim ve boş zaman aktivitelerine adapte olmalarını gerekli kılmıştır (Lin & Falk, 2021, s. 4). Ev içinde ve aileleriyle daha fazla zaman geçirmeye başlayan bireylerin boş zaman aktivitesi tercihleri de değişmiş; bilgisayar oyunları, internet tabanlı yayınlar boş zamanı geçirmek için yararlanılan popüler platformlar halini almış, sosyal medyada geçirilen süre artmıştır (MMA Türkiye, t.y.). Diğer yandan, bahçe işleri, okuma, ev işleri ya da masa oyunları gibi boş zaman aktivitelerinin daha geleneksel formları da dönüşüme uğramış, yeniden yorumlanarak, günlük yaşam pratiklerine entegre edilir hale gelmiştir. Bu kapsamda, bireylerin yeniden tercih etmeye başladıkları bu boş zaman aktiviteleriyle ilgili ürünlere de daha fazla yöneldiği görülmüş, söz konusu aktivitelerle ilgili ürünleri satın alma eğiliminin de artış gösterdiği bulgulanmıştır (Nguyen, Tran, Van Huy, Nguyen, Do & Nguyen, 2020b). Ayrıca sadece satın alma davranışı değil, günlük pratiklere dahil edilen bu yeni aktivitelere ilişkin birçok bileşenin de dönüştüğü tespit edilmiştir. Örneğin; bireylerin müzik dinleme alışkanlıkları değişerek, ev içi aktivitelere eşlik edecek çalma listeleri daha çok dinlenir olmuştur (Spotify, 2020). Yine önceleri toplu halde deneyimlenen boş zaman aktivitelerinin de bireysel düzeyde gerçekleştirilmeye başlandığından bahsetmek olanaklıdır. Örneğin, konuyla ilgili olarak, Sunal ve Bağdathı-Kalkan (2020), COVID-19 pandemisiyle birlikte film izleme deneyiminin, dijital sinema seyircileri tarafından bireysel olarak deneyimlenen bir pratiğe dönüştüğünden söz etmektedir (s. 187). Bireyselleşen aktivitelere ek olarak, boş zaman aktivitelerinin gerçekleştirildiği birçok kapalı mekâna erişim olmadığından doğa yürüyüşü, koşu, bisiklete binme gibi çeşitli açık hava aktivitelerinin de daha çok tercih edilmeye başlandığı görülmüştür (van Leeuwen vd., 2020, s. 340).

Tüm bunların yanı sıra COVID-19 pandemisiyle birlikte evde geçirilen sürenin artması ve bireylerin fiziki mobilite olanaklarının kısıtlanması, döneme özgü denebilecek yeni boş zaman aktivitelerinin ortaya çıkışına da sahne olmuştur. Bu bağlamda, İtalya'da başlayarak diğer Avrupa ülkelerine de yayılan balkonlardan müzik aletleri eşliğinde şarkı söylenmesini temelde bir dayanışma eylemi olmakla birlikte, Arslan'ın (2020) vurguladığı gibi bir boş zaman aktivitesi olarak da değerlendirmek de yanlış olmayacaktır. Özetle, pandemi süreciyle birlikte, bireylerin boş zaman aktivitelerine ayırdıkları zamanın artması ancak bu zaman içerisinde tercih edilebilecek aktivite seçeneklerinin oldukça sınırlı olması (Bond, Widdop, Cocayne & Parnell, 2020, s. 2) dolayısıyla, (1) pandemi dönemine özgü boş zaman aktivitelerinin ortaya çıktığını, (2) önceleri tercih edilmeyen çeşitli aktiviteler için daha çok zaman ayrılmaya başlandığını, (3) yine bu tercih edilmeyen aktivitelerden bazılarının yeniden yorumlanarak günlük yaşama entegre edildiğini, (4) pandemi öncesi dönemde gerçekleştirilen aktivitelere ayrılan zamanın ise arttığını söylemek olanaklıdır.

Pandemi Döneminde Boş Zaman Aktivitelerinin Dijital Yansıması

Pandemi döneminde evde geçirilen zamanın artmasıyla birlikte, daha fazla boş zamana sahip olan bireyin bu zamanı değerlendirebileceği aktivite seçenekleri azalmıştır (Bond vd., 2020). Evde geçirilen sürenin artması bireylerin dijital ortamda daha fazla yer almalarını beraberinde getirmiş; ev içinde yapılabilecek aktivite seçeneklerinin azlığı ise, çevrimiçi ortamı boş zaman aktiviteleri için yararlanılan önemli platformların başına taşımıştır. Dijital ortamın ev içi boş zaman aktivitesine olanak sağlaması, hem çevrimiçi ortam üzerinden yürütülen boş zaman aktivitelerine ayrılan süreyi arttırmış (örneğin; karantina sürecinin başlamasıyla dijital oyunlara katılımın ve bu oyunlarda geçirilen zamanın artması (Beaunoyer, Dupere & Guitton, 2020; Lashua vd., 2020; MMA Türkiye, t.y.) gibi) hem de önceleri çevrimdışı olarak gerçekleştirilen çeşitli boş zaman aktivitelerinin dijitalleşmesini beraberinde getirmiştir. Özellikle gençler gibi belirli yaş aralığındaki bireylerin boş zaman aktiviteleri tamamen değişmiş (Ettekal & Agans, 2020; Jia, Zhang, Yu, Liu, Zhang & Yang, 2020), ev dışı aktivitelerin dijital ortama adapte edilmesi zorunluluğu doğmuş, hatta gençlerin bu dönüşümden olumsuz etkilenmelerinin² önüne geçilebilmesi ve yeni döneme uyumlu aktivitelere entegre olabilmeleri için özel dijital platformlar (evde spor yapabilmelerine olanak sağlayan dijital içerikler ya da eğitici ve becerilerini geliştirici dijital oyunlar gibi) oluşturulmuştur (Ettekal & Agans, 2020). Spor faaliyetlerinin yanı sıra sanat faaliyetlerine katılımın da dijital ortam üzerinden olanaklı hale getirilmeye çalışıldığını gözlemek olanaklıdır. COVID-19 pandemisi kısa bir süre içinde film setlerinin, tiyatroların, operaların, konser salonlarının kapanmasına ve küresel konser turlarının iptaline kısacası tüm sanatsal faaliyetlerin durmasına sebep olmuştur. Bu dönemde sanatsal faaliyetler de çevrimiçi ortama taşınmış, dijital teknolojiler aracılığıyla izleyicinin erişimine sunulmuştur. İzleyiciler için birer boş zaman aktivitesi olma niteliği taşıyan bu faaliyetler, hem fiziksel ortamda sahnelenen eserlerin dijital ortama taşınmasıyla (müze koleksiyonları (Erkmen, Kılıç & Kutsal, 2020; King, Smith, Wilson & Williams, 2021) gibi) hem de doğrudan çevrimiçi oluşturulan dijital performanslar (“#evdekalmüziklekal” etiketi altında gerçekleştirilen Instagram konserleri, Andrea Bocelli'nin YouTube üzerinden canlı yayınlanan “Umut İçin Müzik” konseri, “Evlere Şenlik” Pepsi Türkiye ya da Migros YouTube Konserleri (Kaya-Deniz, 2020) gibi) aracılığıyla ulaşılabilir hale gelmiştir (Arslan, 2020, s. 108).

Bununla birlikte, bireylerin ev içinde geçirdikleri zamanın artmasıyla sosyal medya paylaşımları da daha fazla ev içinden yapılar olmuş, bu dönemin yeni boş zaman aktiviteleri kullanıcılar tarafından yoğunlukla paylaşılan içerikler arasında yerini almıştır. Bu bağlamda, Thelwall ve Thelwall (2020), karantina günlerinde bireylerin retweet yapmayı tercih ettikleri içeriklerin farklılaştığını, pandemiye ilişkin önlemler ve evde geçirilen süreyle ilgili komik içerikli paylaşımların yanı sıra balkonda şarkı söylemek ve yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmek gibi topluluk odakları faaliyetlerle ilgili konuları da kapsamaya başladığını ortaya koymuşlardır (s. 8). Dolayısıyla, pandemiyle birlikte dönüşen yaşam pratiklerinin, dönemin popüler aktivitelerini de ortaya çıkardığını ve bu aktivitelerin sosyal medya

2 Gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar (Jia vd., 2020; Pietrobello, Pecoraro, Ferruzzi, Heo, Faith & Zoller, 2020; Rundle, Park, Herbstman, Kinsey & Wang, 2020) pandemi dönemiyle birlikte ev içerisinde daha fazla zaman geçirmek zorunda kalan genç bireylerin obezite, artan uyku süresi ve azalan egzersiz oranı dolayısıyla olumsuz etkilenmelerini ortaya koymaktadır.

paylaşımlarına da yansıdığını söylemek olanaklıdır. Söz konusu aktivitelerin öne çıkan örnekleri arasında ise, evde ekmek yapan kullanıcıların yapım süreciyle ilgili sosyal medya paylaşımlarından bahsetmek mümkündür. Konuyla ilgili gerçekleştirilen çok sayıda çalışma (Easterbrook-Smith, 2020; Howcroft, 2020; Marvar, 2020), ekmek yapmaya ve bu süreci paylaşmaya artan ilginin, ekmek yapmayı COVID-19 dönemi için popüler bir ev içi boş zaman aktivitesi haline getirdiğinin altını çizmektedir. Ayrıca pandemi kısıtlamaları dolayısıyla, dış mekanlarda paylaşım yapamayan bireylerin, yeni ev içi aktivitelerini sosyal medya paylaşımlarına adapte etmeye başladıklarını da söylemek mümkündür. Bu kapsamda Easterbrook-Smith (2020), pandemi döneminde kullanıcıların ev içerisinde yaptıkları ekmeklere ilişkin paylaşım örnekleri üzerinden dönüşen sosyal medya paylaşımlarının işlevlerini şöyle sıralamaktadır: (1) bireylere yeni bir boş zaman aktivitesi sağlayarak onlara oyalanma ve rahatlama imkanı sağlama, (2) bireyin beceri ve aktivitelerini sosyal medyada gösterebilmesi olanağı, (3) yüz yüze etkileşim kurmanın imkansız olduğu bu dönemde farklı sosyal gruplar arası ilişkinin kurulabilmesi (s. 2). Bu çerçevede, pandemi döneminde dönüşen boş zaman aktivitelerinin bireylerin sosyal medya paylaşım içeriklerine de yansıdığını ve bu dönemde yapılan aktivite paylaşımlarının kullanıcılar açısından da oyalanma, çevreyle etkileşim kurma, sosyal destek sağlama gibi işlevler sunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Amaç ve Yöntem

Çalışma, bireylerin pandemi döneminde boş zaman aktiviteleri için dijital ortamdaki nasıl yararlandıklarının, boş zaman aktiviteleri hakkında dijital ortamda karşılaştıkları çeşitli önerileri nasıl değerlendirdiklerinin, hangi motivasyonlarla kişisel aktivitelerine ilişkin duyuruları diğer kullanıcılarla nasıl paylaştıklarının ve söz konusu paylaşımların döneme özgü yeni bir paylaşım eğilimini ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin görüşlerinin ortaya koyulması amacıyla taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen araştırma kapsamında aşağıdaki şu sorulara yanıt aranmaktadır:

AS1: Bireyler pandemi döneminde dönüşen boş zaman aktiviteleri için dijital ortamdaki nasıl yararlanmakta ve söz konusu ortamda yapılan paylaşımlar üzerinden karşılaştıkları aktiviteleri nasıl değerlendirmektedir?

AS2: Bireyler kendi boş zaman aktiviteleriyle ilgili olarak hangi motivasyonlarla içerik paylaşmakta, bu paylaşımlarda öncelikli olarak hangi mecrayı tercih etmektedir?

AS3: Bireyler, pandemi döneminde sosyal medyada boş zaman aktiviteleriyle ilgili gerçekleştirilen paylaşımların bu döneme özgü yeni bir paylaşım eğilimini ortaya çıkardığını düşünmekte midir?

Yukarıda yer verilen araştırma sorularının cevaplanabilmesi için, yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşme tekniğine dayanan betimsel bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın teorik perspektifi ile ilişkili olarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve formu oluşturulmuştur. Ayrıca çalışmanın ana hatları oluşturulduktan ve saha araştırmasına geçilmeden önceki aşamada etik kurul izni alınmıştır.

Söz konusu alan araştırmasında yer alacak katılımcıların belirlenmesinde, amaca yönelik örneklemeden yararlanılmış ve pandemi döneminde sosyal medyayı aktif olarak kullanan bireylerin

seçimine dikkat edilmiştir. Ayrıca görüşülecek bireylerin cinsiyetleri konusunda bir denge (10 kadın ve 10 erkek) gözetilmiş ve farklı katılımcı perspektiflerine ulaşılabilmesi adına yaş ve meslek grubu çeşitliliğine önem verilmiştir. Yine görüşmeler öncesinde katılımcılar, çalışmanın amacına ve kişisel bilgilerinin gizli tutulacağına dair hem sözlü olarak hem de onam formu aracılığıyla bilgilendirilmiştir. Toplanan verinin yeterli olduğu görüldüğünde ise görüşmeler sonlandırılmıştır. Bu çerçevede etik sorumluluk gereği yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirildiği katılımcıların isimlerinin kodlanarak eklendiği çalışma grubunun demografik özelliklerine Tablo 1’de yer verilmektedir:

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Dağılımı

İsim	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek
İ.D.Ö.	Kadın	40	Doktora	Akademisyen
D.G.	Kadın	25	Üniversite	Öğretmen
G.K.	Kadın	25	Üniversite	Öğretmen
M.Ö.	Kadın	51	Lise	Ev hanımı
E.K.	Kadın	28	Yüksek Lisans	Akademisyen
E.S.Ö.	Kadın	26	Üniversite	Öğrenci
B.Z.	Kadın	35	Doktora	Akademisyen
A.Ö.	Kadın	26	Üniversite	Öğrenci
A.A.	Kadın	27	Üniversite	Özel bir kurumda çalışan
S.G.	Kadın	50	Lise	Ev hanımı
U.İ.	Erkek	25	Üniversite	Öğrenci
Y.K.	Erkek	34	Doktora	Akademisyen
E.Ü.	Erkek	43	Üniversite	Şirket sahibi
M.S.G.	Erkek	56	Yüksek Lisans	Şirket sahibi
O.K.	Erkek	31	Doktora	Akademisyen
H.C.	Erkek	24	Üniversite	Öğretmen
A.K.	Erkek	36	Üniversite	Mühendis
B.U.	Erkek	23	Üniversite	Öğrenci
S.T.	Erkek	30	Üniversite	Öğretmen
S.Y.	Erkek	43	Üniversite	Özel bir kurumda çalışan

Çalışmaya katılan katılımcıların ifadeleri, görüşme süresince alınan ses kayıtları ve not tutulması aracılığıyla kaydedilmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen tüm görüşmeler dijital ortam üzerinden birebir olarak yapılmış, 18.03.2021 ile 30.04.2021 tarihleri arasında tamamlanan her bir görüşme ortalama 24-40 dakika aralığında sürmüştür. Kayıt altına alınan görüşmeler, sonrasında bilgisayar ortamına aktarılarak analiz edilmiştir. Buna ek olarak, verinin analizi sürecinde geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi amacıyla belirli adımların izlenmesine dikkat edilmiştir. Öncelikle iç geçerliliğinin sağlanabilmesi için verinin toplanması ve analizi sürecinde çalışmanın literatürü, alandaki benzer araştırma analizleriyle (Branquinho, Kelly, Arevalo, Santos & Matos, 2020; Easterbrook-Smith, 2020; Jia vd., 2020; Nguyen vd., 2020a; Thelwall & Thelwall, 2020) karşılaştırılmıştır. Dış geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla, verinin analizinde araştırmada yer alan katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. İç güvenilirliğinin sağlanabilmesi için ulaşılan veriler kaydedilmiş, ortak görüşme protokolüne sadık kalınmış, veriler belirlenen kod ve kategorilere uygun olarak

organize edilmiştir. Yine verinin analizi sürecinde araştırmanın teorik arka planından yararlanılması da çalışmanın iç güvenilirliğine katkı sağlayan bir diğer unsur olmuştur. Dış güvenilirliğin sağlanabilmesi için ise, araştırma sürecinin detaylı biçimde aktarılmasına dikkat edilerek, çalışma bulguları katılımcıların ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve farklı katılımcı ifadeleri göz ardı edilmeden yansıtılmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Ev İçi Boş Zaman Aktivitesi İçin Dijital Ortamdan Yararlanma ve Önerileri Değerlendirme

Pandemi dönemiyle birlikte, bireylerin ev içerisinde daha fazla zaman geçirmeye başlamaları alışılmış boş zaman aktivitelerini de farklılaştırmıştır. Bu kapsamda katılımcılara öncelikle pandemi dönemiyle birlikte boş zaman aktivitelerinde nasıl bir farklılaşma olduğuna ilişkin sorular yöneltilmiştir. Buna göre, neredeyse tüm katılımcıların boş zaman aktivitelerinin dönüştüğü, ev dışı çoğu aktivitenin ev içine taşındığı ya da yapılamaz hale geldiği konusunda hemfikir olduklarını söylemek mümkündür. Katılımcıların bu yeni dönemde benimsediklerinden bahsettikleri aktivitelerinden bazılarını ise, şöyle sıralamak olanaklıdır: “*evde spor yapmak, meditasyon yapmak, yeni içerikler izlemek*” (A.A.), “*kutu oyunları oynamak, hobi olarak açtığım gurme hesabım üzerinden yemek tarifleri vermek*” (A.Ö.), “*video derslerden spor ve yoga aktivitelerini sürdürmek, sergi ve müze gezme gibi kültürel aktiviteleri mobil uygulamalar aracılığıyla takip etmek, daha fazla dizi ve belgesel izlemek, sulu boya resim yapmaya başlamak*” (E.K.), “*evde spor yapmak*” (H.C.), “*yeni yemekler denemek*” (S.G.), “*daha fazla dizi, film ve Youtube videosu izlemek*” (E.Ü.), “*ekmek yapmak, puzzle yapmak, mandala boyamak*” (İ.D.Ö.), “*mutfakta daha fazla vakit geçirmek, bahçe işleriyle uğraşmak*” (M.Ö.), “*bilgisayar ve mobil oyunlarla daha fazla oynamak, yeni yemekler yapmayı denemek*” (Y.K.) gibi. Bununla birlikte, bazı katılımcıların evde geçirdikleri zamanın artmasıyla, bilgisayar başında daha fazla vakit geçirmeye başladıklarından, pandemi öncesi ev içinde yaptıkları çeşitli boş zaman aktivitelerine karşı ilgilerinin azaldığından bahsettikleri de görülmektedir. Örneğin D.G., normalde zaman ayırdığı ve severek yaptığı aktiviteleri sıkıcı bulmaya başladığını, bilgisayarda ve telefonda geçirdiği zamanın fazlasıyla arttığını ancak zamanını eskisine göre daha verimsiz kullandığını belirtmektedir. Benzer biçimde E.S.Ö. ise, piyano çalmayı ve Rusça öğrenmeyi tamamen bıraktığından, hatta tekrar başlamak istediği zamanlarda bile aktivitelerine geri dönemediğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla, pandemi dönemiyle birlikte, verimli olsun olmasın bireylerin boş zaman aktivitelerinin bir dönüşüm içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönüşümün ise, yeni aktiviteler benimsemek ya da yapmak için vakit bulunamayan aktivitelerle daha çok ilgilenmek şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların sadece kendi ev içi aktivitelerinin değil, çevrelerindeki diğer bireylerin aktivitelerindeki farklılaşmayı da gözlemlediklerinden bahsetmek olanaklıdır. Bireyler bu gözlemleri ise, sosyal medya paylaşımları, görüntülü konuşma, anlık mesajlaşma uygulamaları gibi dijital ortam üzerinden gerçekleştirmişlerdir.

Katılımcılara dönüşen ev içi boş zaman aktivitelerinin sosyal medyaya nasıl yansıdığına ilişkin düşünceleri sorulduğunda, çoğu katılımcının pandemi döneminde kendileri de dahil olmak üzere neredeyse her kullanıcının sosyal medya paylaşımının arttığını düşündükleri ve bu paylaşımların

çoğunlukla ev içi aktiviteleri içerdiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu kapsamda, Thelwall ve Thelwall'ın (2020) da vurguladığı gibi, pandemi döneminin dijital ortamda paylaşılan içerikleri farklılaştırdığını ve dönüşen boş zaman aktivitelerinin de bu paylaşım içeriklerine yansıdığını söylemek olanaklıdır. Örneğin; A.A., pandemi sürecinin başından itibaren içinde bulunulan mecburi izole alanlarda yapılan her şeyin sosyal medya aracılığıyla paylaşır olduğundan, İ.D.Ö. pandemi dönemindeki içeriklerin ev içi boş zaman aktivitelerinden beslendiğini düşündüğünden, A.K. ise birçok sıradan insanın yaşamının büyük bir kısmını sosyal medya üzerinden paylaşarak sosyalleştiğini gözlemlediğinden bahsetmektedir. Yine karşılaştığı sosyal medya paylaşım içerikleriyle ilgili olarak D.G. şunları söylemektedir: *“Takip ettiğim insanların özel hayatları ile ilgili daha fazla paylaşım yapmaya başladığını gözlemledim. Mutfakta çekilen yemek videoları, sofraya görselleri, evcil hayvanlarla evde geçirilen zamanlar ve ev içi dekorasyonları ile ilgili çok fazla paylaşımaya denk geldim.”* M.S.G. ise, takip ettiği arkadaşlarının pandemi dönemi paylaşımları aracılığıyla onlardan haber alabildiğini, böylelikle sağlık durumları hakkında da bilgi sahibi olabildiğini şöyle aktarmaktadır: *“Benim açımdan şöyle bir durum oldu. Evet herkes evde ne yaptığıyla ilgili fotoğraflar paylaşmaya başladı. Ben en azından arkadaşlarım iyi mi nasıllar, ailelerinden biri hastalandı mı iyi mi onları öğrenebildim. Mesela evde çocuklarıyla bir şeyler yaparken paylaşım yapmış, hani en azından bu arkadaşım evde sağlığı iyi onu görebildim.”* Dolayısıyla bireylerin dijital ortamdan hem boş zaman aktivitesi için yararlandıklarını hem de bu aktiviteleri paylaşmanın kendisinin bir boş zaman aktivitesi olarak ortaya çıktığını ve paylaşımlar aracılığıyla diğer kullanıcılarla haberleşildiğini, etkileşim kurulduğunu, bireylerin günlük pratiklerinin takip edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bununla birlikte, ev içi boş zaman aktiviteleri hakkında artan paylaşım içerikleri aracılığıyla diğer kullanıcılara fikir ve öneriler sunulduğundan da bahsetmek olanaklıdır. Bu paylaşımlar ünlüler, sosyal medya fenomenleri ya da sıradan kullanıcılar tarafından yapılabilmektedir. Bu bağlamda, katılımcılara pandemi döneminde karşılaştıkları paylaşım fikirleri ya da önerilerinden yola çıkarak kendi aktivite tercihlerini şekillendirip şekillendirmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğunun sosyal medyada karşılaştıkları paylaşım içeriklerinde yer verilen önerilerin boş zaman aktivitesi tercihlerinde belirleyici olmadığını düşündükleri görülmektedir. Söz konusu önerileri dikkate aldığından bahseden katılımcıların ise, sosyal ağlarda karşılaştıkları aktivite paylaşımları üzerinden edindikleri fikirlerden yararlandıklarını söylemek mümkündür. Ancak bu yararlanma yeni bir aktiviteyi doğrudan benimsemek yerine, bireyin hali hazırda ilgilendiği bir boş zaman aktivitesiyle ilgili fikir alması şeklinde gerçekleşmektedir. Örneğin S.G. pandemi döneminin başında dışarıda yemek yemediği için daha önce evde yapmadığı yeni yemek tariflerini denemeye başladığından, arkadaşlarında gördüğü paylaşımlardan etkilenecek lahmamacun ve ekmek yaptığından, M.Ö. yemek yapımıyla ilgili fikir aldığından bahsetmektedir. İ.D.Ö. ise, sosyal medya paylaşımlarında karşılaştığı aktivite önerilerine ilişkin içeriklerin kendi boş zaman aktivitesi tercihi üzerinde belirleyici olduğunu şu sözlerle aktarmaktadır: *“Ekmek yapmak kadar olmasa da mandala ile ilgili de paylaşımlar dikkatimi çekiyordu. Sonrasında ben de merak edip mandala kitabı alıp boyadım.”* Diğer yandan A.Ö., karşılaştığı yemek önerileri gibi içerikleri denemekle birlikte, kendisinin de bir ev içi boş zaman aktivitesi olarak Instagram hesabı açtığından ve buradan takipçileriyle yemek tarifleri ve sofraya hazırlama önerileri paylaştığından bahsetmektedir. Bu bakımdan, katılımcıların karşılaştıkları

önerileri kendi boş zaman aktivitelerine adapte etmenin yanı sıra kendilerinin de takipçilerine boş zaman aktiviteleri hakkında öneriler aktarmak üzere sosyal medyadan yararlandıkları görülmektedir.

Boş Zaman Aktivitesini Paylaşma Motivasyonu ve Mecra Tercihi

Bireylerin sosyal medya hesapları üzerinden ev içi boş zaman aktiviteleri hakkında paylaşımda bulunma tercihleri incelendiğinde, katılımcıların yaklaşık yarısının aktivite paylaşımı yapmadıklarını belirttikleri görülmektedir. Boş zaman aktiviteleriyle ilgili paylaşımda bulunmadıklarını ifade eden kullanıcılar bu durumun nedenini, sosyal medya hesaplarını farklı amaçlar için kullanıyor olmakla açıklamaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların boş zaman aktiviteleriyle ilgili paylaşım yapmama nedenlerini şöyle sıralamak olanaklıdır: “sosyal medyayı o an ne olup bittiğini paylaşmak için kullanıyor olmak ve kendi paylaşım pattern’ına uygun bir içerik bulamamak” (O.K.), “genelde toplumsal sorunlarla ilgili paylaşım yapmak, paylaşmayı da izlemeyi de sevmemek, herkese göstermek istememek” (Y.K.), “sıradan durumların paylaşılmasında geçerli bir neden görememek” (A.K.), “herkesin yaptığını yapmanın ya da iki kişiden birinde görülen aynı story’den atmanın sıkıcı gelmesi” (E.S.Ö.), “sosyal medya paylaşımlarını, genellikle ev dışındaki eylemleri kapsayacak biçimde yönetme eğilimine sahip olmak” (E.K.). Boş zaman aktiviteleriyle ilgili paylaşım yaptığını belirten katılımcıların ise, paylaşım içerikleri, genellikle yaptıkları yemek denemeleri, spor aktiviteleri, ev içinde oynanan oyunlar ya da bahçe işleri gibi çeşitli aktiviteleri kapsamaktadır. Bu kullanıcıların sosyal medyada boş zaman aktiviteleriyle ilgili paylaşım yapma motivasyonları incelendiğinde; ev içi boş zaman aktiviteleriyle ilgili paylaşım oranının artması, uzun süre evde vakit geçirilmesi dolayısıyla yaşanan psikolojik sıkıntı, boş zaman aktivitesiyle ilgili bilgi ve beceriyi gösterme isteği, dijital ortam üzerinden sosyal destek verme ve alma ihtiyacı gibi faktörlerin öne çıktığı görülmektedir. Örneğin; A.A. boş zaman aktivitesiyle ilgili paylaşım içeriklerini ve bu içerikleri paylaşma motivasyonunu şöyle açıklamaktadır: “Paylaşımlarım genelde evde spor, sağlıklı beslenme ve yemek denemelerinden oluşuyordu. Motivasyonumun o dönemde yüksek oranda olan sosyal medya kullanımı olduğunu düşünüyorum. Herkes benzer paylaşımları yaptıkça ben de bu tarz içerikler üretip paylaşmaya yöneldim.” Çocuğuyla gerçekleştirdiği eğitici faaliyetleri ve spor aktivitelerini paylaştığından bahseden B.Z. ise, söz konusu içerikleri paylaşma motivasyonunu şöyle aktarmaktadır: “Tamamen boş zamanın ve evde vakit geçirmenin verdiği ruhsal sıkıntıyla paylaştığımı düşünüyorum.” Diğer yandan H.C., özellikle pandeminin ilk dönemlerinde aktivite önerisinde bulunarak, etkileşim halinde olduğu bireyleri motive etmek için paylaşım yaptığını belirtmektedir. Ayrıca bireylerin ev içi aktivitelerindeki bilgi ve becerileri gösterme isteğinin de yapılan paylaşım içerikleri üzerinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak, M.Ö. kişisel becerilerini sunmak üzere paylaşımlar yaptığını şöyle aktarmaktadır: “Evet yaptım. İtiraf ediyorum. Üretimimi göstermek ve paylaşmak istedim. Fikir olarak da insanlara ilham vereceğimi düşündüm. Özellikle okumak istediğim fakat henüz okumadığım kitapları okumuş gibi paylaştım.” Dolayısıyla Easterbrook-Smith’in (2020) de belirttiği gibi, kullanıcıların pandemi döneminde ev içi boş zaman aktiviteleriyle ilgili içerik paylaşma motivasyonlarının, dijital ortamın yapılan paylaşımlar üzerinden oyalanma ve rahatlama imkanı elde etme, beceri ve aktiviteleri gösterebilme, farklı sosyal gruplar arası ilişki kurabilme gibi işlevler sunmasıyla yakından ilişkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Katılımcıların boş zaman aktivitesi paylaşımlarındaki mecra tercihleri incelendiğinde ise, en öne çıkan dijital ortamın Instagram olduğu görülmekte, ayrıca YouTube, TikTok gibi platformlardan da yararlanıldığı belirtilmektedir. Ayrıca katılımcılar, diğer mecralardaki boş zaman aktivitesi içeriklerinin de Instagram'da paylaşıldığıyla karşılaştıklarından bahsetmektedir. Bu kapsamda dikkat çeken katılımcı ifadelerinden bazılarını şöyle sıralanabilir: *“Bu dönemde özellikle Instagram’ın çok fazla kullanıldığını düşünüyorum. Özellikle Instagram’da çok fazla TikTok, mutfak, makyaj ve ev içi yaratıcı aktivite videolarının paylaşıldığını gördüm.”* (D.G.), *“Konu boş zaman aktivitesi olunca, en yoğun paylaşımın Instagram’da yapıldığını düşünüyorum. Instagram’ın anlık paylaşımların yapılmasını sağlıyor oluşunun, ev içi boş zaman aktivitelerinin de diğer kullanıcılarla paylaşılma oranını arttırdığını düşünüyorum. Instagram’dan sonra YouTube da pandemi sürecinde boş zaman aktivitesi içerikli videoların yoğun olarak görüldüğü bir mecra.”* (E.K.), *“Kesinlikle Instagram en azından benim çevremde en fazla tercih edilen uygulama. Bu mecrada yapılan paylaşımlar post atmaktan çok pandemi ile birlikte story olarak paylaşıldı. Yemek paylaşımları, canlı yayın paylaşımları ve Twitch, Clubhouse hakkına paylaşımlar yer aldı.”* (E.S.Ö.). Buna ek olarak, katılımcılar pandemi dönemiyle birlikte daha önce çok yaygın kullanılmayan çeşitli sosyal medya mecralarının daha aktif kullanılmaya başlandığı gözlemlediklerini de ifade etmektedirler. Örneğin; A.K. *“Twitch benzeri katı kuralları olmayan online paylaşım platformlarında içerik patlaması olduğundan”* bahsetmekte, Y.K. ise *“sıradan şeyler ilgi çekmeyince TikTok’taki komik video içeriklerinin izlenirliğinin daha çok arttığını”* aktarmaktadır.

Ev İçi Boş Zaman Aktivitesini Paylaşmak: Pandemi Döneminin Paylaşım Eğilimi Mi?

Pandemi dönemiyle birlikte, sosyal medyada paylaşılan boş zaman aktivitesi içerikleri artmış, ev içinde daha uzun süre vakit geçirmek durumunda kalan bireyler gerçekleştirdikleri aktivitelerle ilgili çeşitli paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bu kapsamda çalışmada yer alan katılımcılara boş zaman aktiviteleriyle ilgili paylaşımların pandemi dönemine özgü yeni bir paylaşım eğilimini ortaya çıkarıp çıkarmadığı hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Bu çerçevede öncelikle katılımcıların neredeyse tümünün pandemi dönemiyle birlikte sosyal medyada paylaşılan içeriklerin farklılaştığına tanık olduklarını belirtmek gerekmektedir. Örneğin; G.K. pandemi döneminde boş zaman aktivitelerine ilişkin artan içerik hakkında şunları söylemektedir: *“İnsanlar pandeminin gelmesini bekliyorlarmış gibi bir anda yüzlerce içerik ile sosyal medyaya akın ettiler.”* D.G. ise, artan ve farklılaşan paylaşım içeriklerine ilişkin görüşlerini şöyle aktarmaktadır: *“Evet kesinlikle bunu gözlemlediğimi söyleyebilirim. Özellikle ev içi dekorasyon fikirleri, yemek tarifleri ve “declutter” adı altında ev düzenleme videoları çok arttı. Ben de çok fazla izledim ve ev içi dekorasyon ve düzenleme videoları hakkında fikir edinip uyguladığımı söyleyebilirim.”* Yine benzer biçimde, H.C. pandemiyle birlikte bireylerin günlük yaşam pratiklerinde yaşanan dönüşümün, sosyal medya paylaşımlarına da yansıdığını gözlemlediğinden bahsetmektedir: *“Kesinlikle bahsedebiliriz. Vakit bolluğu neticesinde insanlar yemek yapmak, oyunlar oynamak gibi aktivitelere daha çok yoğunlaştı. Pandemi neticesinde yaşam tarzlarında kalıcı yansımalar meydana geldi ve bunlar da bireylerin paylaşımlarında karşımıza çıkmaya başladı.”*

Diğer yandan az sayıda katılımcının boş zaman aktiviteleriyle ilgili paylaşım yapma eğiliminin pandeminin ilk dönemine ait olduğunu düşündükleri ve ilerleyen süreç içerisinde böyle bir eğilimin kalmadığını gözlemlediklerini de belirtmek olanaklıdır. Bu kapsamda, S.T., dönemin başında

“heyecanla bir şeylerin denendiğinden” bahsetmekte, O.K. ise sosyal medyada karşılaştığı boş zaman aktivitesi paylaşımları hakkında şunları aktarmaktadır: *“Bence o eğilim patladı ve söndü. İnsanların boş zaman aktivitesini keşfetmesi ve bununla ilgili içerik yaratıp daha sonrasında vazgeçmesi çok hızlı gerçekleşiyor. Ben bunu gözlemledim. Artık eklemek yapan insan yok mesela benim çevremde çok fazla. (...) Bir yandan da bence insanlar pandeminin risklerini anlamaya başladıktan sonra, yani geçtiğimiz yıl bununla ilgili kimsenin pek bir bilgisi yoktu ve ben dışarıdan hiçbir şey almamalıyım ekmeği bile evde yapmalıyım gibi bir durum vardı. Yani içerik üretecek malzeme de çoktu. Fakat pandeminin risklerini anlamakla birlikte, şu gıdadan geçemeyebilir bu gıdadan geçemeyebilir gibi bilgiye dayanarak dışarıdan ürünü almaya başladıkça insanlar bu alışkanlıklarından vazgeçmeye başladılar. Yani bilinçlenmelerine bağlı olarak bir şeyleri ev içinde yapmaktan vazgeçmeye başladılar, bu bilinçlenme durumu da onu ilginç bir içerik konusu olmaktan çıkarttı. Eklemek yapmayı ilginç bir paylaşım konusu olmaktan çıkarttı.”*

Katılımcıların en çok dikkatlerini çeken ve akıllarında kaldığını ifade ettikleri boş zaman aktivitesine ilişkin paylaşım içeriklerini yemek yapımı ve spor aktiviteleri olmak üzere iki ana başlık altında toplamak mümkündür. Ayrıca katılımcıların bir kısmının ev içi boş zaman aktiviteleri hakkında yapılan paylaşımların gerçek dışı olduğu sadece bu eğilime uymak adına paylaşıldığı yönünde görüş belirttiklerini de eklemek gerekmektedir. Örneğin; B.Z. *“O kadar zorlama görünen paylaşımlar vardı ki, Instagram’da hikaye paylaşabilmek için o aktiviteyi gerçekleştirdiğini düşündüğüm çok oldu.”* diyerek yapılan paylaşımların gerçeği yansıtmadığından bahsetmekte, D.G. ise, özellikle yüksek takipçisi olan sosyal medya fenomenlerinin içerik üretebilmek adına ev içinde gerçekten uygulamadıkları aktiviteleri de önerir olduklarını gözlemlediğini söylemektedir: *“Özellikle çok izlendiği ve ilgi gördüğü için takipçisi yüksek hesapların pandemi dönemi ev içi aktivite fikirleri bulduğunu, bu videolar ve görseller için planlamalar ve paylaşımlar yaptığını düşünüyorum.”* Diğer yandan İ.D.Ö. pandemi döneminin başında bireylerin etkileşim kurma ve sosyalleşme ihtiyacıyla paylaştıkları ev içi boş zaman aktivitelerinin sonrasında paylaşım içeriği oluşturmak amacıyla yapılır olduğunu ya da paylaşmanın kendisinin bir aktiviteye dönüşmesi dolayısıyla biçim değiştirdiğini eklemektedir: *“Özellikle ilk günlerde insanların paylaşım yapmak için boş zaman aktivitesi gerçekleştirdiğini düşünmüyorum. Bence ilk günlerde hem beğenilme hem de yorum alma gibi yollarla etkileşim sağlayarak sosyalleşme ihtiyacını karşılamak amaçlanıyordu. Ancak pandeminin süresi uzadıkça, keyifli zaman geçirmek kadar sosyal ağlar için paylaşım içeriği oluşturmak da aktivite yapma gerekçesi haline aldı.”* Bu bakımdan, katılımcıların pandemi dönemiyle birlikte değişen yaşam pratiklerinin bireylerin sosyal medya paylaşımlarına da yansıdığı ve bunun yeni bir paylaşım eğilimini ortaya çıkardığı ve bu çerçevede gerçekleştirilen paylaşımların en fazla yemek yapımı ve ev içi spor aktivitelerini içerdiği konusunda hemfikir olduğunu söylemek olanaklıdır. Buna ek olarak, ilerleyen süreç içerisinde sosyal medyada ev içi boş zaman aktivitelerine ilişkin paylaşım yapmanın kendisinin de bir boş zaman aktivitesine dönüştüğü ve bu durumun yapılan paylaşımların inandırıcılığı hakkında kuşkuya neden olduğu belirtilmektedir.

Sonuç

Pandemi dönemiyle birlikte, dijital ortam, gün boyu ev içerisinde vakit geçirmek durumunda kalan bireylerin, hem boş zaman aktiviteleri hakkında fikir alabilmelerine hem de bu aktivitelerini

duyurarak, diğer kullanıcılarla paylaşabilmelerine imkân sağlayarak kullanıcıya sunduğu işlemlere bir yenisini eklemiştir. Bu çerçevede gerçekleştirilen çalışma kapsamında bireylerin pandemi döneminde boş zaman aktiviteleri için dijital ortamdan nasıl yararlandıklarının, boş zaman aktiviteleri hakkında dijital ortamda karşılaştıkları çeşitli önerileri nasıl değerlendirdiklerinin, hangi motivasyonlarla kişisel aktivitelerine ilişkin duyuruları diğer kullanıcılarla paylaştıklarının ve söz konusu paylaşımların döneme özgü yeni bir paylaşım eğilimin ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin görüşlerinin ortaya koyulması hedeflenmiştir. Ulaşılan bulgular incelendiğinde, öncelikle, bireylerin boş zaman aktivitesi tercihlerinin bir dönüşüm içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Bahsi geçen bu dönüşüm, yeni aktiviteler benimsemek ya da yapmak için vakit bulunamayan aktivitelerle daha çok ilgilenilebilir şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca katılımcıların dönüşen boş zaman aktivitelerinin sosyal medya paylaşımlarına da yansıdığı görülmekte, pandemi dönemiyle birlikte artan sosyal medya paylaşımlarının çoğunlukla ev içi aktiviteleri içerdiği belirtilmektedir. Dolayısıyla bu noktada Thelwall ve Thelwall'ın (2020) da vurguladığı gibi, pandemiyle birlikte, dijital ortamda paylaşılan içeriklerin farklılaştığını ve dönüşen boş zaman aktivitelerinin de bu paylaşım içeriklerine yansıdığını bir kez daha hatırlatmak olanaklıdır. Diğer yandan, katılımcı ifadeleri incelendiğinde, bireylerin dijital ortamdan hem boş zaman aktivitesi için yararlandıklarını hem de ilerleyen dönem içerisinde bu aktiviteleri paylaşmanın kendisinin bir boş zaman aktivitesi olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Kullanıcılar paylaşımları aracılığıyla diğer kullanıcılarla haberleşerek, hem günlük gelişmeleri takip edebilmekte hem de çevreleriyle etkileşim halinde kalabilmektedir. Ayrıca dijital ortam üzerinden ev içi boş zaman aktivitesine dair aile ve arkadaşlarla paylaşılan eğlenceli içerikler üzerinden sürdürülen etkileşimin Branquinho ve arkadaşlarının (2020) belirttiği gibi, bir başa çıkma stratejisi olarak değerlendirilmesi de yanlış olmayacaktır. Ek olarak, ev içi boş zaman aktivitelerine dair paylaşılan yoğun içerik, bireylerin kendi boş zaman aktivitelerine dair fikir edinip, uygulayabilmelerine de olanak sağlamaktadır.

Katılımcıların pandemi dönemindeki boş zaman aktivitesi paylaşımları; yemek denemeleri, spor aktiviteleri, ev içinde oynanan oyunlar ya da bahçe işleri gibi çeşitli içeriklerden oluşmaktadır. Ev içi boş zaman aktiviteleriyle ilgili olarak sosyal medyadaki paylaşım oranının artması, uzun süre evde vakit geçirilmesi dolayısıyla yaşandığı ifade edilen psikolojik sıkıntı, dijital ortam üzerinden sosyal destek verme ve alma ihtiyacı ve bireylerin boş zaman aktivitelerine dair bilgi ve becerilerini gösterebilme isteği ise, aktivitelerine dair paylaşım motivasyonunun sebeplerini oluşturmaktadır. Bu çerçevede ulaşılan araştırma sonuçları, Easterbrook-Smith'in (2020) çalışmasında altını çizdiği pandemi dönemine özgü içerik paylaşım motivasyonlarıyla tutarlılık göstermektedir. Boş zaman aktivitesinin paylaşılması için tercih edilen dijital ortamların başında Instagram gelmekte, YouTube ve TikTok gibi platformlarda da boş zaman aktivitesine dair paylaşılan içeriğin arttığı belirtilmektedir. Ayrıca pandemi dönemiyle birlikte, Clubhouse ve Twitch gibi önceleri yaygın kullanılmayan dijital platformların da aktif biçimde kullanılmaya başlandığından bahsedilmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların pandemi döneminde boş zaman aktiviteleri hakkındaki paylaşımların döneme özgü yeni bir paylaşım eğilimini ortaya çıkarıp çıkarmadığı hakkında ne düşündükleri de araştırma kapsamında odağa alınan sorulardan biridir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, katılımcıların pandemi döneminin sosyal medya içeriklerini farklılaştırdığını ve ev içi boş zaman aktivitelerine

dair paylaşımların döneme özgü yeni bir paylaşım eğilimini beraberinde getirdiğini gözlemledikleri bulgulanmıştır. Bu eğilime uygun olarak paylaşılan içerikler arasında en çok akılda kalanın ise, yemek yapımı ve spor aktiviteleri olduğu görülmektedir. Ek olarak, ilerleyen süreç içerisinde sosyal medyada ev içi boş zaman aktivitelerine ilişkin paylaşım yapmanın kendisinin de bir boş zaman aktivitesine dönüştüğünden ve bu durumun yapılan paylaşımların inandırıcılığı hakkında kuşkuya neden olduğundan da bahsetmek olanaklıdır.

Sonuç olarak, bireylerin günlük yaşam pratiklerini dönüştüren pandemi döneminin dijital ortam kullanım eğilimlerinde de bir farklılaşma yarattığı görülmektedir. Bu çerçevede gerçekleştirilen araştırmanın ise, bireylerin dijital ortam kullanımına yansıyan bu dönüşüm sürecinin anlamlandırılmasına katkı sağlayacağı ve pandemi döneminde dijital ortam aracılığıyla sürdürülen ya da dijital ortama taşınan ev içi boş zaman aktivitelerini ele alan sonraki çalışmalara temel oluşturacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Addo, P.C., Jiaming, F., Kulbo, N.B., Liangqiang, L. (2020). Covid-19: Fear appeal favoring purchase behavior towards personal protective equipment. *The Service Industries Journal*, 40(7-8), 471-490.
- Arslan, C. (2020). COVID-19 döneminde dijital ortamda yapılan sanat pratiklerine eleştirel bir yaklaşım. İhsan Eken & Başak Gezmen (Ed.), *Dijital dünya ve teknolojik gelişmelerin sosyal bilimlere etkisi* içinde (ss.107-122). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bartik, A.W., Bertrand, M., Cullen, Z.B., Glaeser, E.L., Luca, M., & Stanton, C.T. (2020). How are small businesses adjusting to Covid-19? Early evidence from a survey. *National Bureau of Economic Research, Working Paper w26989*, 1-35.
- Beaunoyer, E., Dupere, S., & Guitton, M.J. (2020). Covid-19 and digital inequalities: Reciprocal impacts and mitigation strategies. *Computers in Human Behavior*, 111, 106424.
- Bond, A.J., Widdop, P., Cockayne, D., & Parnell, D. (2020). Prosumption, networks and value during a global pandemic: Lockdown leisure and COVID-19. *Leisure Sciences*, 43(1-2), 70-77.
- Branquinho, C., Kelly, C., Arevalo, L.C., Santos, A. & Matos, M.G. (2020). "Hey, we also have something to say": A qualitative study of Portuguese adolescents' and young people's experiences under COVID-19. *Journal of Community Psychology*, 48(8), 2740-2752.
- Çakıroğlu, K.I., Pirtini, S., & Çengel, Ö. (2020). Covid-19 sürecinde ve post-pandemi döneminde yaşam tarzı açısından tüketici davranışlarının değişen eğilimi üzerine kavramsal bir çalışma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, 19(37), 81-103.
- Easterbrook-Smith, G. (2020). By bread alone: Baking as leisure, performance, sustenance, during the COVID-19 crisis. *Leisure Sciences*, 43(1-2), 36-42.
- Erkmen, A., Kılıç, M.A., & Kutsal, D. (2020). Covid-19 salgını sürecinde İstanbul'daki sanat müzelerinin erişilebilirliği: Sosyal medya ve dijital uygulamalar üzerinden bir değerlendirme. *Mimar Sinan Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(22), 271-289.
- Ettekal, A.V., & Agans, J.P. (2020). Positive youth development through leisure: Confronting the COVID-19 pandemic. *Journal of Youth Development*, 15(2), 1-20.
- Fletcher, G., & Griffiths, M. (2020). Digital transformation during a lockdown. *International Journal of Information Management*, 55, 102185.

- Gov.uk (t.y.). *Coronavirus (COVID-19): Online education resources*. 24. 06. 2021 tarihinde <https://bit.ly/3j7QHhA> adresinden edinilmiştir.
- Gümüşgöl, O., & Aydoğan, R. (2020). Yeni tip Koronavirüs-Covid 19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 107-114.
- Howcroft, E. (2020, 3 Nisan). Great British lockdown: Bread-making frenzy sweeps the UK. *Reuters*. 04.05.2021 tarihinde <https://cutt.ly/2bv98Ym> adresinden edinilmiştir.
- Jia, P., Zhang, L., Yu, W., Yu, B., Liu, M., Zhang, D., & Yang, S. (2020). Impact of COVID-19 lockdown on activity patterns and weight status among youths in China: The Covid-19 impact on lifestyle change survey (COINLICS). *Epidemiology and Population Health*, 1-5.
- Karaküçük, S. (2014) *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kaya-Deniz, A. (2020). Covid-19 salgını sürecinde dijitalleşen eğlence anlayışı: Çevrimiçi konserler. *SSAD: Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 191-206.
- Kemp, S. (2020, 24 Nisan). Report: Most important data on digital audiences during Coronavirus. *Growth Quarters-The Next Web*. 12.04.2021 tarihinde <https://cutt.ly/9hIr8Eb> adresinden edinilmiştir.
- King, E., Smith, P., Wilson, P.F., & Williams, M.A. (2021). Digital responses of UK museum exhibitions to the COVID-19 crisis. *Curator: The Museum Journal*. 04.05.2021 tarihinde <https://cutt.ly/ybv3xqv> adresinden edinilmiştir.
- Lashua, B., Johnson, C.W., & Parry, D.C. (2020). Leisure in the time of coronavirus: A rapid response special issue. *Leisure Sciences*, 1-6.
- Lehman, E.T. (2020). Washing hands, reaching out-popular music, digital leisure and touch during the COVID-19 pandemic. *Leisure Sciences*, 1-7.
- Lin, X., & Falk, M.T. (2021). Nordic stock market performance of the travel and leisure industry during the first wave of Covid-19 pandemic. *Tourism Economics*, 1-18.
- Liu, H., Wang, Y., He, D., & Wang, C. (2020). Short term response of Chinese stock markets to the outbreak of COVID-19. *Applied Economics*, 52(53), 5859-5872.
- Marvar, A. (2020). Stress baking more than usual?. *New York Times*. 11.04.2021 tarihinde <https://cutt.ly/1hSQTXi> adresinden edinilmiştir.
- Mazur, M., Dang, M., & Vega, M. (2020). COVID-19 and the March 2020 stock market crash: Evidence from S&P 1500. *Finance Research Letters*, 101690.
- MMA Türkiye (t.y.). *Covid-19 virüsünün dijital medya ve mobil üzerindeki etkisi*. 30.04. 2021 tarihinde <https://cutt.ly/objh7Y8> adresinden edinilmiştir.
- Nicola, M., Alsafi, Z., & Sohrabi, C. (2020). The socio-economic implications of the Coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *International Journal of Surgery*, 78, 185-193.
- Nguyen, M.H., Gruber, J., Fuchs, J., Marler, W., Hunsaker, A., & Hargittai, E. (2020a). Changes in digital communication during the COVID-19 global pandemic: Implications for digital inequality and future research. *Social Media + Society*, 6(3), 1-6.
- Nguyen, H.V., Tran, H.X., Van Huy, L., Nguyen, X.N., Do, M.T., & Nguyen, N. (2020b). Online book shopping in Vietnam: The impact of the Covid-19 pandemic situation. *Publishing Research Quarterly*, 5(1), 1-9.
- Pandey, N., & Pal, A. (2020). Impact of digital surge during Covid-19 pandemic: A viewpoint on research and practice. *International Journal of Information Management*, 55, 102171.
- Pietrobelli, A., Pecoraro, L., Ferruzzi, A., Heo, M., Faith, M., & Zoller, T. (2020). Effects of Covid-19 lockdown on lifestyle behaviors in children with obesity living Verona, Italy: A longitudinal study. *Obesity*, 28, 1382-1385.
- Roberts, K. (2020). Locked down leisure in Britain. *Leisure Studies*, 35(5), 617-628.

- Rundle, A.G., Park, Y., Herbstman, J.B., Kinsey, E.W., & Wang, Y.C. (2020). Covid-19 related school closings and risk of weight gain among children. *Obesity*, 28, 1008-1009.
- Spotify (2020). *How social distancing has shifted spotify streaming*. 12.04.2021 tarihinde <https://cutt.ly/XhSmGI6> adresinden edinilmiştir.
- Sucu, İ. (2020). Yeni dünya düzeninde dönüşümün iletişim ve medyadaki ilk adımları: Covid-19 sonun başlangıcında yeni bir dijital çağ. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 556-566.
- Sunal, G., & Bağdatlı-Kalkan, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin film izleme alışkanlıklarının Covid-19 pandemisi sürecinde değişiminin belirlenmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 52(30), 187-200.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (t.y.). *Eba.gov.tr*. 24.06.2021 tarihinde <https://bit.ly/3vR9cct> adresinden edinilmiştir.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). *Covid-19 bilgilendirme platformu birincil vaka*. 12.04.2021 tarihinde <https://cutt.ly/fbv8YyR> adresinden edinilmiştir.
- Tezcan, M. (1993). *Sosyolojiye giriş: Temel kavramlar*. Ankara: Nadir Kitap.
- Thelwall, M., & Thelwall, S. (2020). Covid-19 tweeting in English: Gender differences. *El Profesional de la Información*, 9(3), e290301.
- UNESCO (2020). *290 million students out of school due to COVID-19: UNESCO releases first global numbers and mobilizes response*. 24.06.2021 tarihinde <https://bit.ly/3j4nCDU> adresinden edinilmiştir.
- Üstün, Ç. & Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25(1), 142-153.
- van Leeuwen, M., Klerks, Y., Bargeman, B., Heslinga, J., & Bastiaansen, M. (2020). Leisure will not be locked down – insights on leisure and COVID-19 from the Netherlands. *World Leisure Journal*, 62(4), 339-343.
- Wu, J., Smith, S., Khurana, M., Siemaszko, C., & DeJesus-Banos B. (2020). Stay-at-home orders across the country. *NBC News*. 04.05.2021 tarihinde <https://cutt.ly/xbbrFAP> adresinden edinilmiştir.